

LEERGANG PENSIOENRECHT 2021 - 2022

Faculteit Rechtsgeleerdheid en Criminologische Wetenschappen

NIEUWSBRIEF 2 / jaargang 16

Prof. dr. Yves Stevens
Ruth Sierens

BLIKVANGER

Wat is een pensioen? In ieder geval geen eenvoudig driepijlermodel ...

Deze vraag mag banaal lijken. Zeker in een nieuwsbrief pensioenrecht lijkt de vraag een openstaande deur in te trappen. Het woordenboek is ook duidelijk: *“een pensioen is een periodieke uitkering aan personen die stoppen met werken omdat ze een bepaalde leeftijd hebben bereikt”*. Nochtans is de vraag niet banaal. Het antwoord uit het woordenboek is ook niet afdoende.

Het woord pensioen wordt juridisch gebruikt voor verschillende doeleinden. De wetgever omschrijft veel verschillende realiteiten met het woord pensioen. Zo geeft het woord “pensioen” uitdrukking aan een opvatting zoals een uitgestelde wedde, een sociale verzekering, een individuele verzekering, een looncomponent, een vermogensopbouw, een eigendomsvorming, een recht op rust, een compensatie voor arbeidsongeschiktheid, een opvangnet voor armoede en zo verder. Dit alles zien we in deze nieuwsbrief. Maar we zagen en lazen dat reeds in alle voorgaande nieuwsbrieven van de leergang. Een pensioen is dan ook niet altijd periodiek, soms kan het uitgekeerd worden in kapitaal. Het wordt niet alleen gegeven aan mensen die stoppen met werken. Denken we maar aan de stelsels van toegelaten arbeid. Ook het bereiken van een bepaalde leeftijd is slechts een relatieve voorwaarde. Mensen die een pensioen trekken op basis van arbeidsongeschiktheid zijn daarvan een mooi voorbeeld.

Wat is nu het belang van al deze verschillende invullingen of opvattingen over het woord pensioen? Het belang is volgens mij goeddeels politiek-ideologisch. Zij die geloven dat het pensioen vooreerst een sociale verzekering is of moet zijn, gaan anders argumenteren dan zij die geloven dat het pensioen vooreerst een element van vermogensopbouw is of moet zijn. Afhankelijk van het “geloof” in een bepaalde pensioenopvatting wordt het politieke discours anders gevoerd.

Met andere woorden: net doordat het woord “pensioen” juridisch zo open is, is het ook mogelijk om het politiek discours te sturen. Denken we bijvoorbeeld aan het befaamde driepijlermodel van de Wereldbank. Dat discours van de drie pijlers is ondertussen wereldwijd bekend. De voornaamste reden voor dit succes is de eenvoud van het model in een zeer complexe materie. Het driepijlermodel is quasi-universeel inzetbaar. Iedereen kan zijn of haar nationale pensioenregelingen binnen dit zogenaamde model erkennen: ten eerste een universeel pensioen op basis van het omslagstelsel, ten tweede een verplicht gesteld ondernemingspensioen in kapitalisatie en ten derde een vrijwillig persoonlijk pensioen op basis van kapitalisatie. De gemakkelijke en wijdverspreide herkenbaarheid en de onderliggende eenvoud kunnen echter leiden tot de verkeerde veronderstelling dat het model geen maatschappelijke, culturele of ideologische keuze weerspiegelt.

Het driepijlermodel is niet neutraal. Het weerspiegelt duidelijk een bepaalde ideologische visie. Het idee van de drie pijlers suggereert een zeker evenwicht tussen de verschillende vormen van pensioenen. Volgens de driepijlergedachte kan een ideaal pensioensysteem tot stand worden gebracht. De verschillende risico's die aan de drie types pensioenen verbonden zijn, zouden tot gecorrigeerde risicodiversificatie leiden op macro-, meso- en microniveau. Deze risicospreiding zou aldus leiden tot een systeem waarbij er een verondersteld economisch evenwicht op lange termijn is. Er is echter geen enkel wetenschappelijk bewijs dat een dergelijk economisch risico-optimum kan worden bereikt. De onderliggende veronderstelling is dat er een soort ideaal pensioensysteem bestaat waarin niet alleen een economisch, maar ook een maatschappelijk Pareto-optimum zou kunnen worden bereikt. Laat het echter duidelijk zijn: er bestaat niet zoiets als een Pareto-efficiëntie in pensioenen en bij uitbreiding in sociale bescherming. Dat alles is ondertussen reeds veelvuldig wetenschappelijk bewezen. Zelfs de Wereldbank heeft haar eigen driepijlermodel in 2014 opzij geschoven. Maar we merken dat het driepijlermodel omwille van de eenvoudige voorstellingswijze algemeen gehanteerd blijft.

Dergelijke relatie tussen het recht, het gebruik van taal als medium van het recht en de effecten op socio-economische modellen is relatief goed bestudeerd. In rechtsfilosofische werken worden de werking en de toepassing van de juridische taal als formele, axiologische of feitelijke macht uitvoerig uiteengezet.

In het pensioenrecht zetten we daarbij ook onze eerste stappen. Zo blijkt uit de doctoraatsverdediging van Jakob Werbrouck op 21 december 2021 over [“Het multidimensionale pensioenbegrip doorheen de Belgische rechtsgeschiedenis”](#).

YS

Inhoud

EUROPEES HOF VAN JUSTITIE	1
1. Verval pensioenrechten voormalig lid Europese Rekenkamer	1
2. Meetellen van tijdvakken van (niet-)bijdragebetaling voor migrerende werknemers	1
3. Grensoverschrijdende gezondheidszorg ten laste van de pensioenstaat	2
4. Vrijheid van vestiging en rechten uit (niet-)goedgekeurde pensioenvoorzieningen	2
GRONDWETTELIJK HOF	3
1. WAP: aanzuiveringsplicht van inrichters voor pensioentoezeggingen	3
2. Dotatie lokale besturen aangesloten bij het Gesolidariseerd Pensioenfonds	4
3. Bijzondere pensioenleeftijden ondergrondse en bovengrondse mijnwerkers	4
LAGERE RECHTSPRAAK	5
1. Arbeiders – bedienden: dwangsommen bij retroactieve aansluiting bij aanvullend pensioenplan	5
2. IGO-berekening bestaansmiddelen bij bewarend beslag	5
3. Geldige uittredingsovereenkomst bij een vervroegd pensioen tijdens de overgangsregeling	5
4. Gelijkgestelde periode van ontwikkelingshulp	6
5. Laattijdige terugvordering van pensioenachterstallen door FPD	6
6. Niet-betalen correcte werkgeversbijdragen in groepsverzekering: geen afstand van recht	7
7. IGO: drie zaken over het (on)weerlegbaar vermoeden van samenwonen	7
8. IGO: overdracht onroerende goederen onder bezwarende titel	8
9. SWT: ingangsdatum en het complement als grensarbeider	9
10. WAP: niet-nakoming pensioenbelofte leidt tot burgerrechtelijke schadevergoeding	9
11. FPD en haar rol bij het bewijzen van een periode van tewerkstelling	9
12. Groepsverzekering bij een instelling van openbaar nut: afwezigheid regeringscommissaris	10
BELGISCHE RECHTSLEER	10
1. Werkgevers kiezen vaker voor een multi-werkgeverspensioenfonds	10
2. Grondwettelijk Hof tikt wetgever op de vingers	11
3. Hoe groot zijn onze pensioenen?	11
4. Verbeteringen aan het wettelijk pensioen voor zelfstandigen	11
5. POZ: fiscus vult referentie-inkomen voor 80%-grens in	11
6. 80%-grens: staat raming zelfstandigenpensioen onder druk?	12
7. Vanaf 2022 ook rekeningtegoeden in CAP-databank	12
8. Equality without improvement? Blue-collar and white-collar workers on their occupational pensions	12
9. Twee voorstellen rond de pensioenverdeling	12

BUITENLANDSE RECHTSLEER	13
1. Proefschrift: fiscale Europeesrechtelijke aspecten van grensoverschrijdend pensioenverkeer	13
2. Partnerpensioen: visie op het partnerpensioen in de toekomst (NL)	13
3. Shaping the future of retirement: aspects of sustainability	13
4. Inadequacies of regulations on supplementary pension plans in CEE countries	14
5. Environmentally friendly and socially responsible investment by pension funds	14
6. How fiduciary duty law incentivizes investors to manage sustainability risks	14
7. Sustainable pensions, democratic governance and EU law	15
8. A comparison of a Finnish and a Swedish public pension reserve fund: two paths to sustainability?	15
9. Pensions at a Glance 2021	16
FSMA – FINANCIAL SERVICES AND MARKETS AUTHORITY	16
1. Feedback statement over de informatie die een pensioeninstelling verschaft via de pensioenfiche	16
2. Sectorverslag: inspecties onafhankelijke werking van de actuariële functie bij IBP's	16
3. De tweede pensioenpijler in beeld 2021	17
4. Minnelijke schikkingen over individuele pensioentoezeggingen	17
INTERNATIONAL UPDATE	17
1. Greece approves new Mandatory Individual Account Program	17
2. Moldova increases public pensions	19
3. Italy announces early retirement changes	20
GELEZEN IN HET BELGISCH STAATSBLAD	21
WOORDJE VAN DE OMBUDSMAN	22
Correcte toepassing fiscale en sociale inhoudingen op ambtenarenpensioenen bij overlijden echtgenoot	22

EUROPEES HOF VAN JUSTITIE

1. Verval pensioenrechten voormalig lid Europese Rekenkamer

Het Hof oordeelt in dit arrest van 30 september 2021 dat een voormalig lid van de Europese Rekenkamer zich schuldig heeft gemaakt aan bijzonder ernstige inbreuken. Zo handelde hij in strijd met de regels door onder meer te zetelen in het bestuursorgaan van een politieke partij en door activiteiten te financieren met publieke gelden die geen verband houden met zijn taken als lid van de Rekenkamer. Er werd gehandeld op een wijze die een belangenconflict kon doen ontstaan. Volgens het Hof moet de niet-nakoming van de verplichtingen in beginsel leiden tot oplegging van een sanctie: ambtshalve ontslag of verval van zijn recht op pensioen of andere voordelen. Omdat artikel 286, lid 6, VWEU niets bepaalt over de omvang van het verval van het recht op pensioen, kan het Hof algeheel of gedeeltelijk verval van rechten uitspreken. In het licht van alle onderzochte factoren oordeelt het Hof dat het voormalig lid van de Europese Rekenkamer vervallen wordt verklaard van twee derde van zijn pensioenrechten.

HvJ 30 september 2021, C-130/19, 'Europese Rekenkamer t. K. Pinxten'

2. Meetellen van tijdvakken van (niet-)bijdragebetaling voor migrerende werknemers

Naar Pools recht is het aantal tijdvakken van niet-premie- of -bijdragebetaling dat voor de berekening van een pensioenuitkering in aanmerking kan worden genomen, begrensd tot maximaal een derde van het aantal tijdvakken van premie- of bijdragebetaling in Polen. De vraag die zich hierbij voordoet is of de tijdvakken van premie- of bijdragebetaling die een verzekerde in de lidstaat van ontvangst, in dit geval Nederland, heeft vervuld, moeten worden samengeteld met de Poolse tijdvakken van premie- of bijdragebetaling. Dit zou namelijk tot gevolg hebben dat de duur van de Poolse tijdvakken van niet-premie- of -bijdragebetaling die in de berekening van een Pools pensioen in aanmerking moeten worden genomen, wordt verlengd.

Volgens het Hof moet, conform artikel 52, lid 1, onder b) van verordening nr. 883/2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels, het bedrag van het ouderdomspensioen in twee fasen worden berekend. Eerst moet een theoretische berekening plaats vinden en vervolgens een berekening van het werkelijk bedrag. In de eerste fase moet het theoretisch bedrag van de uitkering worden berekend alsof de verzekerde uitsluitend in de betrokken lidstaat werkzaam was. Hieruit volgt *in casu* dat de vervulde verzekeringstijdvakken, zoals vastgelegd in de verschillende lidstaten, worden samengeteld voor de berekening van het theoretische. In de tweede fase moet het werkelijke bedrag van de uitkering worden berekend met inaanmerkingneming van alle tijdvakken van premie- of bijdragebetaling of de tijdvakken die de door het bevoegde orgaan toegepaste wetgeving daarmee gelijkstelt, met uitsluiting van de buiten de betrokken lidstaat vervulde verzekeringstijdvakken. *In casu* moet het werkelijke bedrag dus overeenkomstig de Poolse wetgeving worden berekend, in lijn met de volgens de Poolse wetgeving vervulde verzekeringstijdvakken van premie- of bijdragebetaling en verzekeringstijdvakken. Dit betekent dat de berekening gebeurt zonder te kijken naar de premie- of bijdragebetaling – tot een derde van de verzekeringstijdvakken met premie- of bijdragebetaling zoals die wetgeving bepaalt – in een andere lidstaat.

HvJ 21 oktober 2021, C-886/19, 'Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie', *Nieuwsbrief Rechtspraak Europa* 2021, afl. 11, 7.

3. Grensoverschrijdende gezondheidszorg ten laste van de pensioenstaat

Een Nederlandse burger die met haar echtgenoot in België woont, ontvangt een ouderdomspensioen op grond van de Nederlandse Algemene Ouderdomswet (AOW). Op grond van de EU-verordening nr. 883/2004 betreffende de coördinatie van socialezekerheidsstelsels, heeft zij recht op gezondheidszorg in haar woonstaat (België) ten laste van de pensioenstaat (Nederland). Zij heeft een operatie ondergaan in het kader van een kankerbehandeling in een Duits ziekenhuis, waarvoor geen voorafgaande toestemming is gevraagd. De Nederlandse bevoegde autoriteit weigert terugbetaling omdat het om een geplande ingreep zou gaan. De Nederlandse stelt echter dat het om een dringende ingreep ging waarvoor toestemming niet kon worden afgewacht.

Het Hof oordeelt dat een persoon die krachtens de wetgeving van een lidstaat pensioengerechtigd is en op grond van artikel 24 van de verordening nr. 883/2004 recht heeft op verstrekkingen die door de lidstaat van zijn woonplaats worden verleend voor rekening van de lidstaat die zijn pensioen uitkeert, beschouwd moet worden als een 'verzekerde' in de zin van artikel 7, lid 1 van de richtlijn 2011/24/3U betreffende de toepassing van de rechten van patiënten bij grensoverschrijdende zorg. Het Hof brengt vervolgens in herinnering dat een verzekerde in de zin van artikel 7, lid 1 van voormelde richtlijn aanspraak kan maken op vergoeding van de kosten van de grensoverschrijdende gezondheidszorg die hij in een derde lidstaat heeft ontvangen, zonder te zijn aangesloten bij het stelsel van verplichte ziektekostenverzekering van de lidstaat die zijn pensioen uitkeert.

HvJ 28 oktober 2021, C-636-19, 'Y. v. Centrale Raad van Beroep', *Nieuwsbrief Rechtspraak Europa* 2021, afl. 11, 8.

4. Vrijheid van vestiging en rechten uit (niet-)goedgekeurde pensioenvoorzieningen

Het hoofdgeding in het arrest van 11 november betreft een Ierse onderdaan tegen wie, overeenkomstig artikel 3 van verordening nr. 1346/2000, een faillissementsprocedure is geopend in het Verenigd Koninkrijk. vóór zijn faillietverklaring was hij daarheen verhuisd. Door de verplaatsing van zijn onroerendgoedactiviteiten werd het Verenigd Koninkrijk het centrum van zijn voornaamste belangen. Overeenkomstig het Britse insolventierecht, section 11 WRPA 1999, worden rechten op grond van pensioenvoorzieningen integraal en automatisch uitgesloten van de gefailleerde boedel, maar enkel op voorwaarde dat de voorziening op het moment van faillissement fiscaal is goedgekeurd in het Verenigd Koninkrijk. Hoewel het insolventierecht tot op heden grotendeels tot de bevoegdheid van de lidstaten blijft behoren, zijn deze gehouden om hun bevoegdheid uit te oefenen in overeenstemming met de door het VWEU gewaarborgde verkeersvrijheden. Volgens het Hof verzet artikel 49 VWEU betreffende de vrijheid van vestiging zich tegen dergelijke bepaling wanneer deze voorwaarde wordt gesteld in een situatie waarin een burger van de Unie, die voorafgaand aan het faillissement zijn recht op vrij verkeer heeft uitgeoefend door zich in het Verenigd Koninkrijk te vestigen ter uitoefening van een zelfstandige economische activiteit, pensioenrechten ontleent aan een pensioenvoorziening die is ingesteld en fiscaal is goedgekeurd in zijn lidstaat van herkomst (Ierland). Artikel 49 VWEU waarborgt namelijk de gelijke behandeling van onderdanen van een lidstaat die in een andere lidstaat een zelfstandige activiteit willen uitoefenen, en verbiedt discriminatie op grond van nationaliteit die de toegang tot of de uitoefening van die activiteit belemmert. Het Hof heeft in deze context verduidelijkt dat een bepaling van nationaal recht, ook al geldt deze ongeacht de nationaliteit, als indirect discriminerend moet worden beschouwd wanneer die bepaling naar de aard ervan onderdanen uit andere lidstaten meer treft dan eigen onderdanen en eerstgenoemden dus meer in het bijzonder dreigt te benadelen. Nationale zelfstandigen zullen in de regel namelijk de bescherming van section 11 WRPA 1999 genieten met betrekking tot hun rechten op grond van pensioenvoorzieningen die in het Verenigd Koninkrijk zijn ingesteld en opgebouwd, omdat die voorzieningen vanwege de belastingvoordelen waarin het Britse belastingrecht voorziet, fiscaal zijn goedgekeurd in het Verenigd Koninkrijk. Migrerende zelfstandigen zullen daarentegen in de meeste gevallen

pensioenrechten hebben uit voorzieningen die zijn ingesteld en fiscaal zijn goedgekeurd in hun lidstaat van herkomst, of in een andere lidstaat waarin zij economisch actief zijn geweest. Die voorzieningen zullen in de regel niet fiscaal zijn goedgekeurd in het Verenigd Koninkrijk, zodat de pensioenrechten die uit deze voorzieningen voortvloeien, meestal slechts de aanzienlijk beperktere bescherming genieten van section 12 WRPA 1999 voor niet-goedgekeurde pensioenvoorzieningen. De in het geding zijnde bepaling levert bijgevolg een verboden beperking op van de vrijheid op vestiging, tenzij die beperking vanuit het oogpunt van het Unierecht gerechtvaardigd is. Om gerechtvaardigd te zijn moet de beperking beantwoorden aan een dwingende reden van algemeen belang, moet de beperking geschikt zijn om de verwezenlijking van het nagestreefde doel te waarborgen en mag de beperking niet verder gaan dan noodzakelijk is om dat doel te bereiken. Het is nu aan de nationale rechter om concrete invulling te geven aan dit arrest.

HvJ 11 november 2021, C-168/20, 'BJ and OV v. Mrs M and others'

GRONDWETTELIJK HOF

1. WAP: aanzuiveringsplicht van inrichters voor pensioentoezeggingen

De Wet Aanvullende Pensioenen (WAP) bepaalt dat de aangesloten werknemer recht heeft op een gewaarborgd minimumrendement op zijn persoonlijke bijdragen, en –voor de pensioentoezeggingen van het type vaste bijdragen of cash balance – op de werkgeversbijdragen (artikel 24 WAP). Bovendien is de werkgever verplicht om bij de uittreding de tekorten van de verworven reserves aan te zuiveren alsook de tekorten ten opzichte van de rendementsgarantie (artikel 30 WAP). Deze bepalingen hebben tot gevolg dat de werkgever bij uittreding, maar ook bij pensionering gehouden is tot bijpassing van de tekorten van de verworven reserves. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt naargelang de tekorten ontstaan zijn door een gebrek aan premiebetaling door de inrichter, dan wel door een andere oorzaak, zoals de vereffening van de pensioeninstelling. In het arrest van 30 september 2021 moet het Hof oordelen of de in het geding zijnde bepalingen bestaanbaar zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in zoverre zij geen onderscheid maken wat betreft de verplichting van de inrichter om de tekorten aan te zuiveren naar gelang de oorzaak van de tekorten en het type van pensioentoezegging. Het Hof oordeelt dat de in het geding zijnde bepalingen niet in strijd zijn met artikel 10 en 11 van de Grondwet. De bepalingen strekken er namelijk toe de pensioenrechten en -reserves te beschermen die voor de aangeslotenen en hun rechthebbenden worden opgebouwd.

Gelet op dat doel is het volgens het Hof pertinent de eindverantwoordelijkheid bij de inrichters te leggen en hen ertoe te verplichten de tekorten aan te zuiveren, ongeacht de oorzaak van die tekorten en het type van pensioentoezegging. Bovendien brengt de aanzuiveringsplicht geen onevenredige gevolgen teweeg. De inrichter moet slechts tussenkomen indien en in de mate waarin er bij de uittreding tekorten zijn. Bovendien voorziet de wetgever heel wat beschermingsmechanismen die dienen te voorkomen dat een pensioeninstelling niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Tot slot wordt ook rekening gehouden met het feit dat een inrichter vrij is om al dan niet een aanvullend pensioen aan zijn werknemers toe te kennen. Dit arrest is van belang aangezien het benadrukt dat de werkgever de ultieme verantwoordelijkheid draagt voor de goede afloop van een pensioentoezegging.

GwH 30 september 2021, 124/2021

2. Dotatie lokale besturen aangesloten bij het Gesolidariseerd Pensioenfonds

In het arrest van 28 oktober 2021 stelt het Grondwettelijk Hof een ongrondwettelijke lacune vast, in zoverre de artikelen 26 tot 28 van het Vlaamse programmadecreet «bij de begroting van 2020» van 20 december 2019 uitsluitend voorzien in een dotatie voor de lokale besturen die zijn aangesloten bij het Gesolidariseerde Pensioenfonds en niet aan de andere lokale besturen. Volgens het Grondwettelijk Hof is het criterium van onderscheid – namelijk het al dan niet aangesloten zijn bij het Gesolidariseerde Pensioenfonds – niet relevant in het licht van het doel van de bestreden bepalingen. De dotatie waarin de bestreden bepalingen voorzien beoogt namelijk de structurele financiële moeilijkheden tegen te gaan die de gemeenten en de OCMW's ondervinden door de pensioenlasten die op hen rusten.

Het Grondwettelijk Hof wijst erop dat de besturen die niet aangesloten zijn bij het Gesolidariseerde Pensioenfonds eveneens moeten instaan voor de financiering van de pensioenen van hun vastbenoemd personeel. Volgens het Hof kunnen zij zich daarbij evengoed *“in een situatie bevinden waarin de loonmassa dermate laag is ten opzichte van de pensioenlasten, dat zulks leidt tot structurele financiële moeilijkheden”*. De bestreden bepalingen zijn bijgevolg in strijd met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel in zoverre zij niet in een dotatie voorzien die, wegens de pensioenlasten van hun vastbenoemd personeel, wordt toegekend aan de gemeenten en de OCMW's die niet zijn aangesloten bij het Gesolidariseerde Pensioenfonds. Lokale besturen die door de bestreden bepalingen reeds begunstigd werden, kunnen daarentegen nog steeds aanspraak maken op een dotatie op basis van het bestreden decreet.

GwH 28 oktober 2021, 155/2021

3. Bijzondere pensioenleeftijden ondergrondse en bovengrondse mijnwerkers

In het arrest van 18 november 2021 oordeelt het Grondwettelijk Hof over de bestaanbaarheid van artikel 111 van de wet van 28 december 2011 met artikel 10, 11 en 23 van de Grondwet. De in het geding zijnde bepaling heft namelijk het bijzondere pensioenstelsel van de mijnwerkers op voor de ondergrondse mijnwerkers die op 31 december 2011 niet de leeftijd van 55 jaar zouden hebben bereikt. Hierdoor ontstaat een verschil in behandeling, dat uitsluitend op leeftijd gebaseerd is, tussen mijnwerkers die op 31 december 2011 de leeftijd van 55 jaar al dan niet hebben bereikt.

Om te beoordelen of de in het geding zijnde bepaling een verschil in behandeling invoert of een aanzienlijke achteruitgang van het beschermingsniveau met zich meebrengt, wordt rekening gehouden met de overgangsregeling die is ingevoerd bij het koninklijk besluit van 26 april 2012. Volgens deze overgangsregeling kunnen werknemers die niet de leeftijd van 55 jaar hebben bereikt op 31 december 2011, maar die op die datum bewijzen dat zij gewoonlijk en hoofdzakelijk zijn tewerkgesteld gedurende ten minste twintig jaar als mijnwerker, met pensioen gaan wanneer zij de leeftijd van 55 jaar bereiken of wanneer zij een gewoontelijke en hoofdzakelijke tewerkstelling als mijnwerker in de ondergrond of steengroeven met ondergrondse winning gedurende ten minste vijftwintig jaar doen blijken.

Het gevolg is dat er voor ondergrondse mijnwerkers die onder het personeel toepassingsgebied vallen geen achteruitgang is van het beschermingsniveau noch een verschil in behandeling verbonden aan de leeftijd.

GwH 18 november 2021, nr. 164/2021

LAGERE RECHTSPRAAK

1. Arbeiders – bedienden: dwangsommen bij retroactieve aansluiting bij aanvullend pensioenplan

Het hof van beroep van Antwerpen bevestigt met deze uitspraak de eerder gewezen eindbeschikking van het arbeidshof te Hasselt van 27 juni 2019. In dit arrest werd de werkgever veroordeeld tot de retroactieve aansluiting van een “schijnarbeider” bij het aanvullend pensioenplan voor bedienden. Meer bepaald werd de werkgever veroordeeld tot de retroactieve aansluiting van betrokkene vanaf 8 juli 1993 alsook tot het verrichten van de nodige stortingen zodat diens pensioenkapitaal op datum van oppensioenstelling € 99.552,57 bruto zou bedragen. Deze uitspraak ging gepaard met het opleggen van een dwangsom van € 200 per dag indien de werkgever zou nalaten om het nodige te doen en dat uiterlijk binnen de twee maanden na de betekening van het arrest.

De beslagrechter oordeelde dat aan de eerste voorwaarde, namelijk de retroactieve aansluiting vanaf 8 juli 1993 voldaan is. Daarnaast oordeelde de beslagrechter dat aan de tweede voorwaarde, het pensioenkapitaal van € 99.552,67 op datum van oppensioenstelling niet was voldaan zodat de dwangsommen verbeurd zijn. In de pensioenfiche was er sprake van een bedrag van € 57.260,10 bruto als verworven prestatie op de wettelijke pensioenleeftijd daar waar het tussenarrest het kapitaal op datum van pensioenstelling op € 99.552,67 (bruto) had vastgesteld. Het ging immers om een pensioentoezegging van het type ‘vaste prestatietoezegging’. Volgens het hof van beroep is er geen redelijke discussie mogelijk dat niet voldaan is aan de dwangsomtitel. Het pensioenoverzicht is immers het document bij uitstek aan de hand waarvan de betrokkene kan nagaan welk kapitaal op datum van het pensioenoverzicht voor hem gereserveerd is. Voor de betrokkene werd niet het juiste bedrag van de verworven prestatie op de pensioenfiche vermeld, zodat hij geen enkele garantie had dat hij bij pensionering het door het arbeidshof opgelegde pensioenkapitaal zou ontvangen.

Het hof bevestigt dat de veroordeling niet correct werd uitgevoerd zodat de dwangsommen verbeurd zijn.

[Antwerpen 15 november 2021, 2020/AR/1962, onuitgeg.](#)

2. IGO-berekening bestaansmiddelen bij bewarend beslag

In een arrest van 24 april 2019 brengt het arbeidshof van Antwerpen in herinnering dat een strafrechtelijk bewarend beslag van bepaalde bedragen niet belet dat deze bedragen als een bestaansmiddel in aanmerking worden genomen voor de berekening van de inkomensgarantie. Dit rechtspunt werd beslecht in het arrest van het Hof van Cassatie van 18 juni 2018. Dat de aanvrager van een inkomensgarantie voor ouderen tijdelijk niet kan beschikken over de desbetreffende bedragen doet geen afbreuk aan het feit dat de bestaansmiddelen wel degelijk tot het vermogen van de aanvrager behoren.

[Arbh. Antwerpen \(afd. Antwerpen, 10^e k.\) 24 april 2019, 2019/AA/101, onuitgeg.](#)

3. Geldige uittredingsovereenkomst bij een vervroegd pensioen tijdens de overgangsregeling

In een arrest van 5 februari 2020 wordt de toegang tot het vervroegd rustpensioen in vraag gesteld. Om in 2017 van een vervroegd pensioen te kunnen genieten, was een loopbaan van 43 jaar vereist voor een pensioen op 60 jaar. Om werknemers die reeds in een vervroegde uittredingsprocedure zaten niet te benadelen, werd voorzien in een overgangsregeling. Deze overgangsregeling had voornamelijk betrekking op werknemers die hun arbeidsovereenkomst beëindigden voor de leeftijd van 60 jaar — hetgeen mogelijk was vóór 1 januari 2010 — en toch zo vervroegd hun aanvullend pensioenkapitaal konden ontvangen. Voor hen volstond een minimale loopbaan

van 35 jaar voor zover ze een individuele overeenkomst van vervroegde uittreding hadden gesloten in het kader van een pensioenreglement in de zin van artikel 3, § 1, 9°, van de wet van 28 april 2003 zoals van kracht vóór 28 november 2011.

In tegenstelling tot wat de Federale Pensioendienst argumenteert, oordeelt het hof dat de overgangsregeling niet enkel beperkt is tot personen die een overeenkomst hebben gesloten met het oog op verkrijgen van een vervroegd wettelijk rustpensioen. Ook overeenkomsten die gesloten werden in het kader van de aanvullende pensioenen vallen binnen het toepassingsgebied van de overgangsregeling.

Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen, 10^e k.) 5 februari 2020, 2019/AA/178, onuitgeg.

4. Gelijkgestelde periode van ontwikkelingshulp

Het arrest van 6 mei 2020 betreft een beroep tegen een administratieve beslissing waarin de Federale Pensioendienst weigert om de periode waarin ontwikkelingshulp werd verricht mee te rekenen voor de berekening van het ouderdomspensioen. Partijen zijn het niet eens over hoe het begrip ‘militieverplichtingen’ in artikel 34 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 moet worden geïnterpreteerd. Artikel 34 bepaalt dat perioden van militieverplichtingen in het Belgische leger met arbeidsperioden worden gelijkgesteld. Bij gebrek aan verdere toelichting verduidelijkt het arbeidshof van Antwerpen hoe de notie ‘militieverplichtingen’ geïnterpreteerd moet worden. Hierbij verwijst het hof naar artikel 16 van de gecoördineerde dienstplichtwetten van 30 april 1962. Uit dit artikel blijkt dat iemand recht heeft op een vrijstelling van militaire dienst indien hij zich verbindt tot het vervullen van ontwikkelingshulp. Aangezien in dit artikel uitdrukkelijk wordt voorzien dat door het vervullen van ontwikkelingshulp de legerdienst niet meer vervuld moet worden, kan enkel vastgesteld worden dat appellant voldaan heeft aan zijn militieverplichtingen in de zin van artikel 34 van het Koninklijk besluit. Dat wordt bovendien bevestigd door het feit dat appellant, conform artikel 16 van de gecoördineerde dienstplichtwetten, wordt opgenomen in de werfreserve als dienstplichtige die in vreedstijd van dienst is vrijgelaten en ten aanzien van de duur van de militaire verplichtingen als dienstplichtige van de lichteing waarmee hij werd vrijgesteld wordt behandeld. Nadat het hof heeft vastgesteld dat appellant wel degelijk zijn militieverplichtingen vervuld heeft door het vervullen van ontwikkelingshulp, gaat het na of hij aan de andere voorwaarden voldoet om een gelijkstelling te bekomen. De perioden van ontwikkelingshulp worden pas gelijkgesteld met arbeidsperioden voor zover de belanghebbende voor die periode geen pensioen geniet en voor zover hij als werknemer was tewerkgesteld op het ogenblik van de gebeurtenis naar aanleiding waarvan gelijkstelling wordt verleend of zich reeds in een met een arbeidsperiode gelijkgestelde inactiviteitsperiode bevond. Wanneer aan deze tweede voorwaarde niet voldaan is, kan nog steeds in een gelijkstelling worden voorzien indien de belanghebbende de hoedanigheid van werknemer heeft gehad in de loop van de drie jaren volgend op het einde van deze periode en in deze hoedanigheid gewoonlijk en hoofdzakelijk gedurende ten minste één jaar tewerkgesteld was. Met een tewerkstelling in het buitenland wordt in principe geen rekening gehouden, tenzij het gaat om werknemers die tewerkgesteld waren voor rekening van een in België gevestigde werkgever en hun hoofdverblijfplaats in België bleven behouden.

Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen, 10^e k.) 6 mei 2020, 2019/AA/289, onuitgeg.

5. Laattijdige terugvordering van pensioenachterstallen door FPD

Uit artikel 72 van het koninklijk besluit van 21 december 1967 blijkt dat aanvragen tot uitbetaling van vervallen en niet uitbetaalde termijnen op straffe van verval ingediend moeten worden binnen een termijn van zes maanden.

Deze termijn gaat in op de dag van het overlijden van de gerechtigde of op de dag van de verzending van de kennisgeving van de beslissing over de toekenning of weigering van het pensioen indien deze na het overlijden werd verzonden. Het hof verduidelijkt in het arrest van 5 november 2020 dat een tijdelijke schorsing wegens gebrek aan bewijs van leven geen beslissing is in de zin van artikel 72 van het koninklijk besluit van 21 december 1967, maar wel een betalingsmodaliteit. Wanneer een beslissing ontbreekt, begint de termijn van zes maanden te lopen vanaf het overlijden van de begunstigde.

Bovendien benadrukt het hof dat indien er geen sprake was van samenwoning, de erfgenaam steeds een aanvraag moet indienen om de achterstallen te bekomen. Het louter verzenden van de overlijdensakte kan volgens het hof niet beschouwd worden als een aanvraag tot het bekomen van achterstallen door de erfgenaam.

Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen, 10^e k.) 5 november 2020, 2019/AA/470, onuitgeg.

6. Niet-betalen correcte werkgeversbijdragen in groepsverzekering: geen afstand van recht

In een arrest van 11 januari 2021 brengt het hof in herinnering dat het niet-betalen van de correcte werkgeversbijdragen in de groepsverzekering strafbaar is op grond van artikel 162 van het Sociaal Strafwetboek. Het betreft een onopzettelijk misdrijf, zodat qua moreel element enkel moet worden aangetoond dat de dader de handeling of onthouding heeft gewild, doch niet dat hij ook de eraan verbonden schadelijke gevolgen heeft gewild. Onachtzaamheid volstaat en goede trouw doet het misdrijf niet tenietgaan. Wanneer de werkgever het groepsverzekeringsreglement niet correct heeft toegepast, omwille van een verkeerde inschatting van de omvang van haar verbintenissen, dan staat het moreel element vast. Bovendien benadrukt het hof dat afspraken over het dragen van de last van de verzekeringspremies en/of de berekening ervan die zouden afwijken van de groepsverzekeringsovereenkomst die reeds bestond op het ogenblik dat de individuele arbeidsovereenkomst werd gesloten, enkel kunnen worden bewezen door een geschrift, niet door middel van getuigen of vermoedens. Uit het feit dat de betrokken werknemer tijdens zijn tewerkstelling nooit geprotesteerd heeft tegen de foute berekeningsbasis van de premies, kan geen buitengerechtigde bekentenis worden afgeleid. Evenmin kan daaruit een afstand van recht worden afgeleid.

Arbh. Gent (afd. Gent, 2^e k.) 11 januari 2021, TGR 2021, 131-137.

7. IGO: drie zaken over het (on)weerlegbaar vermoeden van samenwonen

Om aanspraak te kunnen maken op een recht op inkomensgarantie mag de som van het pensioen en de bestaansmiddelen waarover een aanvrager beschikt niet hoger zijn dan het wettelijk plafond. Voor de berekening van de inkomensgarantie voor ouderen wordt niet enkel rekening gehouden met het pensioen en de bestaansmiddelen van de aanvrager, maar ook met die van de eventuele echtgenoot of wettelijk samenwonende met wie de aanvrager dezelfde hoofdverblijfplaats deelt. Het hof wijst er nogmaals op dat de plaats waar iemand gewoonlijk verblijft, blijkt uit de inschrijving in de bevolkingsregisters (artikel 6 wet 22 maart 2001). Wanneer meerdere personen ingeschreven zijn op hetzelfde adres worden zij geacht samen te wonen. Het hof spreekt zich in dit arrest niet uit over de vraag of het gaat om een weerlegbaar of een onweerlegbaar vermoeden. Het gebrek aan bewijs dat de huishouding niet gemeenschappelijk is, is volgens het Hof voldoende om te oordelen dat er wel degelijk sprake is van samenwoning.

Arbh. Antwerpen (afd. Antwerpen, 10^e k.) 2 december 2021, 2021/AA/81, onuitgeg.

Na het Grondwettelijk Hof te hebben ondervraagd, spreekt het arbeidshof van Brussel zich uit over de kwestie van het bewijs van samenwoning inzake de inkomensgarantie voor ouderen. Artikel 6 van de wet van 22 maart 2001, zoals gewijzigd door de wet van 8 december 2013, bepaalt dat de gewone verblijfplaats blijkt uit de inschrijving in de bevolkingsregisters van de gemeente waar de verblijfplaats is gevestigd.

Volgens het hof mag ervan uitgegaan worden dat dit artikel een weerlegbaar juridisch vermoeden omvat. Uit artikel 1349, 1350 en 1352, al. 1 van het Oud BW, zoals van toepassing op het ogenblik van het ontstaan van een betwisting, blijkt namelijk dat een wettelijk vermoeden degene in wiens voordeel het is ingesteld, van ieder bewijs ontslaat. Dat vermoeden is in de regel weerlegbaar. Volgens artikel 1352, tweede lid, wordt geen bewijs tegen het wettelijk vermoeden toegelaten wanneer de wet, op grond van dit vermoeden, bepaalde handelingen nietig verklaart of de rechtsvordering ontzegt. Het arbeidshof komt tot de conclusie dat uit geen enkele tekst blijkt dat dit vermoeden niet zou kunnen worden weerlegd.

Het hof besluit dat het loutere feit dat andere personen gedomicilieerd zijn op hetzelfde adres niet noodzakelijk betekent dat de aanvrager van de IGO een kwalificatie als samenwonende moet krijgen.

Arbh. Brussel (7^e k.) 4 februari 2021, 2017/AB/666

In het arrest van 1 juni 2021 spreekt het arbeidshof zich nogmaals uit over het vermoeden van samenwonen zoals bepaald in artikel 6, lid 1 van de wet van 22 maart 2001. In de oorspronkelijke versie van dit artikel, met andere woorden vóór de wijziging door de wet van 8 december 2013, kon de gewone verblijfplaats bewezen worden door een inschrijving in de bevolkingsregisters van de gemeente van de woonplaats enerzijds of door enig officieel of administratief document waaruit blijkt dat er sprake is van een gezamenlijk verblijf anderzijds. Hoewel deze tweede bewijswijze niet meer voorkomt in de huidige tekst van de bepaling, merkt het hof op dat de in 2013 doorgevoerde wettelijke wijziging geen radicale herziening van het regime van artikel 6 inhoudt.

Uit de herziene tekst kan bijgevolg niet worden afgeleid dat de wetgever in 2013 een onweerlegbaar karakter heeft willen verbinden aan het bewijs van de gewone verblijfplaats voortvloeiend uit de woonplaatsregistratie.

Arbh. Brussel 1 juni 2021, 2019/AB/754, Le Bulletin Terra Laboris, 31 oktober 2021, nr. 141, 11.

8. IGO: overdracht onroerende goederen onder bezwarende titel

Het geschil heeft betrekking op de bedragen die de Federale Pensioendienst in aanmerking mag nemen en in mindering mag brengen op het bedrag van de inkomensgarantie voor ouderen in het geval van een overdracht onder bezwarende titel. Artikel 10 van de wet van 22 maart 2001 bepaalt dat wanneer een betrokkene minder dan tien jaar voor de aanvraag van een inkomensgarantie voor ouderen een onroerend goed onder bezwarende titel overdraagt, rekening wordt gehouden met de verkoopwaarde van de goederen. Artikel 23 en 34 van het koninklijk besluit van 23 mei 2001 voorzien in een vrijstelling van een deel van de verkoopwaarde, maar enkel in zoverre de aanvrager en/of de echtgenoot of wettelijk samenwonende geen ander bebouwd onroerend goed bezitten. Het hof verduidelijkt dat het al dan niet bezitten van een ander onroerend goed, in de zin van artikelen 23 en 34 van voornoemd koninklijk besluit, beoordeeld moet worden op het ogenblik van de overdracht en niet op het ogenblik van de toetsing van de bestaansmiddelen.

Arbh. Brussel (8^e k.) 28 april 2021, 2018/AB/78, onuitgeg.

9. SWT: ingangsdatum en het complement als grensarbeider

Oorspronkelijk zorgde artikel 5, §7 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 ervoor dat een grensarbeider gerechtigd kon zijn op een complement rustpensioen voor de gepresteerde grensarbeid. In artikel 198 van de Programmawet van 19 december 2014 werd echter een wijziging doorgevoerd inzake de toekenning en berekening van dergelijk complement voor grensarbeiders. Artikel 201 van diezelfde Programmawet voorzag evenwel een afwijkingsbepaling. Volgens dit artikel blijft artikel 5, §7 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 van toepassing voor zover de volgende voorwaarden voldaan zijn. De werknemer moet perioden van tewerkstelling als grens- of seizoenwerknemer bewijzen die gelegen zijn vóór 1 januari 2015. Daarnaast moet de werknemer vóór 1 december 2015 ofwel de leeftijd van 65 jaar bereikt hebben, ofwel voldoen aan de voorwaarden om zijn vervroegd rustpensioen te verkrijgen.

In het arrest van 12 november 2021 moet het hof oordelen of aan deze afwijkingsbepaling voldaan is in het geval van een SWT. Aangezien de toen geldende regelgeving inzake SWT de vervroeging van pensionering uitsloot en de ingangsdatum van het pensioen vastlegde op de wettelijke pensioenleeftijd, zijnde 65 jaar op 1 april 2019, kan *in casu* geen beroep gedaan worden op de afwijkingsbepaling. Bij de berekening van het pensioen wordt dus geen rekening gehouden met het complement als grensarbeider.

Arbh. Antwerpen (afd. Hasselt, 10^e k.) 12 november 2021, 2020/AH/255, onuitgeg.

10. WAP: niet-nakoming pensioenbelofte leidt tot burgerrechtelijke schadevergoeding

In dit vonnis van de arbeidsrechtbank van Antwerpen staat de vraag naar het bestaan en begroting van de eenzijdige pensioenbelofte centraal. Volgens eiser werd hem een pensioenplan van het type vaste prestaties toegezegd. Dat deze toezegging niet geconcretiseerd wordt in een andere rechtsbron, zoals vereist in artikel 5, §2 van de Wet Aanvullende Pensioenen (WAP), doet geen afbreuk aan het bestaan van een eenzijdige verbintenis in hoofde van de werkgever. Eiser stelt geen vordering in op basis van de bepalingen van de WAP, maar vraagt daarentegen een schadevergoeding wegens het niet-nakomen van een aangegane verbintenis. Vermits het voorwerp van de verbintenis voldoende bepaald, dan wel minstens bepaalbaar is in de zin van artikel 1129 oud BW oordeelt de rechtbank dat de eiser rechten kan putten uit de eenzijdige verbintenis in de pensioentoezegging. De niet-naleving van deze eenzijdige verbintenis is een contractuele tekortkoming die, overeenkomstig artikel 1142 oud BW, een recht op schadevergoeding opent.

De schadevergoeding mag enkel betrekking hebben op hetgeen een onmiddellijk en rechtstreeks gevolg is van het niet uitvoeren van de overeenkomst. Indien de werkgever de eenzijdige verbintenis wel had nageleefd, zou eiser enkel aanspraak kunnen maken op de verworven reserve op dat ogenblik, zijnde het bedrag dat al opgebouwd was binnen het pensioenplan op het ogenblik van uittreding. Dit is de werkelijke schade die in aanmerking komt voor een schadevergoeding. De rechtbank oordeelt uiteindelijk dat het bedrag dat in de pensioentoezegging wordt toegekend, geactualiseerd moet worden aangezien eiser niet tot zijn pensioenleeftijd in dienst was. Daarnaast moet ook het bedrag aan kapitaal ingevolge de aansluiting bij groepsverzekeringen in mindering worden gebracht.

Arbrb. Antwerpen (afd. Tongeren) 2 mei 2019 en 6 februari 2020, 17/1227/A, onuitgeg.

11. FPD en haar rol bij het bewijzen van een periode van tewerkstelling

In deze zaak vordert eisende partij dat de prestaties die hij naar eigen zeggen in 1985 als werknemer leverde, in rekening moeten worden gebracht bij het bepalen en berekenen van zijn pensioenrechten. Wat betreft de grond van de zaak brengt de rechtbank in herinnering dat bij de berekening van het rustpensioen van een werknemer

rekening wordt gehouden met het aantal loopbaanjaren die een recht op pensioen openen. Uit artikel 32 §1, b) van het koninklijk besluit van 21 december 1967 volgt dat het bewijs van tewerkstelling waardoor het recht op het rustpensioen wordt geopend, voor de periode na 31 december 1945, geleverd kan worden aan de hand van elk stuk dat bewijst dat wel degelijk pensioenstortingen werden afgehouden of dat de werknemer van een gelijkgestelde inactiviteitsperiode kan genieten. De Federale Pensioendienst voert aan dat er geen bewijs voorligt van een tewerkstelling in het jaar 1985. Eisende partij daarentegen beweert wel degelijk ingeschreven te zijn als zelfstandige, maar voert vervolgens aan dat deze inschrijving ongedaan werd gemaakt aangezien hij – omwille van een veroordeling wegens schijnzelfstandigheid – als werknemer ingeschreven moest worden. Het enige bewijs waarover hij beschikt is een brief van de RSVZ aan het Sociaal Verzekeringsfonds voor Middenstand en Beroepen. De rechtbank bevestigt dat de bewijslast in principe rust op de aanvrager van een pensioen. Het is de taak van de aanvrager van een pensioen om de nodige inlichtingen, documenten en bewijsstukken aan te leveren. Dat neemt echter niet weg dat de Federale Pensioendienst geen bijkomende inlichtingen kan inwinnen bij andere instellingen van sociale zekerheid. Uit artikel 11 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde volgt namelijk dat een instelling van sociale zekerheid die een verzoek moet behandelen uit eigen beweging alle ontbrekende inlichtingen moet verzamelen die nodig zijn om de rechten van de sociaal verzekerde te kunnen beoordelen. Uit artikel 8.4, 4de lid Nieuw BW blijkt eveneens dat tijdens een proces alle partijen ertoe gehouden zijn om mee te werken aan de bewijsvoering. De arbeidsrechtbank oordeelt bijgevolg dat wanneer een aanvrager een stuk naar voor brengt dat een beroepswerkzaamheid in een welbepaald jaar aannemelijk maakt, de Federale Pensioendienst zich op zijn minst bij andere instellingen van sociale zekerheid zou moeten informeren over de inhoud van het dossier.

Arbrb. Gent (afd. Brugge, kamer B4) 25 mei 2021, 21/20/A.

12. Groepsverzekering bij een instelling van openbaar nut: afwezigheid regeringscommissaris

In een vonnis van 25 juni 2021 weert de arbeidsrechtbank van Luik op grond van artikel 159 van de Grondwet een besluit van de raad van bestuur van een instelling van openbaar nut die voorzien had in een groepsverzekering aan het contractuele personeel.

De reden was de niet-naleving van de verplichting van aanwezigheid van een regeringscommissaris bij het nemen van dat besluit door de raad van bestuur. Aangezien de toezichthoudende instelling afwezig was op het ogenblik van deze besluiten, is de rechtbank van oordeel dat het een onwettige bestuurshandeling betreft wegens de onbevoegdheid van de auteur ervan.

Arbrb. Luik (afd. Luik) 25 juni 2021, 20/1022/A, E-zine SocialEye, oktober 2021.

BELGISCHE RECHTSLEER

1. Werkgevers kiezen vaker voor een multi-werkgeverspensioenfonds

Veel werkgevers bieden hun werknemers binnen het verloningspakket een aanvullend pensioen aan. De werkgever kan het beheer hiervan toevertrouwen aan een verzekeraar – via een groepsverzekering – of aan een pensioenfonds. In dat laatste geval, ging het traditioneel om een pensioenfonds opgericht door de onderneming zelf of op niveau van de economische groep waartoe zij behoort. Sinds een tiental jaren bestaat er ook een derde piste. Het gaat om een handvol pensioenfondsen die opgericht zijn door een gespecialiseerde dienstverlener op de pensioenfondsenmarkt waarbij andere ondernemingen kunnen toetreden zonder dat zij sociale of economische banden hoeven te hebben met de reeds deelnemende ondernemingen. Wegens de bijkomende governance-

verplichtingen en de verhoogde complexiteit van het beheer van pensioenfondsen naar aanleiding van de omzetting van de Europese IORP II-richtlijn in 2019, zagen we sindsdien een tweede golf op gang komen van werkgevers die dit alternatief overwegen boven het 'eigen' pensioenfonds.

I. DE SOMVILLE, "Werkgevers kiezen vaker voor een extern multi-werkgeverspensioenfonds voor het beheer van hun aanvullende pensioenen", *Or.* 2021, afl. 9, 267-280.

2. Grondwettelijk Hof tikt wetgever op de vingers

Op 15 juli 2021 oordeelde het Grondwettelijk Hof dat artikel 27, §1 van de wet betreffende de aanvullende pensioenen (WAP) het gelijkheidsbeginsel (de artikelen 10 en 11 van de Grondwet) schendt in zoverre het niet toelaat dat aangeslotenen, die hun aanvraag voor vervroegd wettelijk pensioen hebben ingediend vóór 1 januari 2016 en wier wettelijk pensioen is ingegaan in 2016, nog hun aanvullend pensioen (kapitaal) kunnen ontvangen op de leeftijd bepaald in het pensioenreglement.

B. HEYLEN, "Grondwettelijk Hof tikt wetgever op de vingers", *L&B* 2021, afl. 9, 6-8.

3. Hoe groot zijn onze pensioenen?

De website PensionStat toont actuele statistieken over wettelijke en aanvullende pensioenen en wil ze vlot toegankelijk maken voor een breed publiek. In dit artikel worden een aantal gegevens overlopen die te vinden zijn in het deel over aanvullende pensioenen. Daarnaast wordt ook een themarapport besproken inzake de aanvullende pensioenopbouw bij werknemers dat op vraag van de minister van Pensioenen opgesteld werd.

P. ROELS, "Hoe groot zijn onze pensioenen?", *L&B* 2021, afl. 8, 5-8.

4. Verbeteringen aan het wettelijk pensioen voor zelfstandigen

Recent is er heel wat veranderd aan het wettelijk pensioen van de zelfstandige. Denk maar aan het afschaffen van de zogenaamde correctiecoëfficiënt, het optrekken van het minimumpensioen en de berekening van het pensioen voor wie blijft werken na zijn pensioen. En er zijn nog meer maatregelen aangekondigd. Een gelegenheid om dat alles op een rijtje te zetten.

P. ROELS, "Verbeteringen aan het wettelijk pensioen voor zelfstandigen", *L&B* 2021, afl. 9, 4-6.

5. POZ: fiscus vult referentie-inkomen voor 80%-grens in

Met de komst van de 'pensioenovereenkomst voor zelfstandigen' – vaak afgekort als 'POZ' – kregen ook zelfstandigen zonder vennootschap in 2018 een IPT-achtig pensioenvehikel aangereikt. Mits eerbiediging van de 80%-grens, genieten POZ-premies een belastingvermindering van 30%. De 80%-grens kreeg in het kader van het POZ-stelsel een aparte invulling: ze wijkt op menig vlak af van de 80%-grens zoals die sinds jaar en dag bestaat voor bedrijfsleiders in het kader van een IPT- of groepsverzekering (zie *L&B* 2018, afl. 3, 1). De exacte contouren van het te hanteren referentie-inkomen voor de 80%-grensberekening in het POZ-stelsel riep nog enkele vragen op. In haar schrijven van 3 augustus 2021 verschaft de belastingadministratie duidelijkheid. Het POZ-referentie-inkomen blijkt een bredere invulling te krijgen dan wat de meeste pensioenactoren voorhielden.

P. VAN EESBEECK, "POZ: fiscus vult referentie-inkomen voor 80%-grens in", *L&B* 2021, afl. 8, 1-2.

6. 80%-grens: staat raming zelfstandigenpensioen onder druk?

Voor de berekening van de 80%-grens in een IPT-verzekering voor een bedrijfsleider of een POZ-contract voor een zelfstandige zonder vennootschap moet er rekening worden gehouden met het wettelijk pensioen. Bij zelfstandigen wordt hiervoor sinds jaar en dag de '25%-vuistregel' gehanteerd. Belastingcontroles en wijzigingen in de pensioenwetgeving stellen de veralgemeende toepassing van die 25%-vuistregel in vraag.

P. VAN EESBEECK, "80%-grens: staat raming zelfstandigenpensioen onder druk?", *L&B* 2021, afl. 9, 1-3.

7. Vanaf 2022 ook rekeningtegoeden in CAP-databank

Uiterlijk tegen 31 januari 2022 moeten de financiële instellingen de saldi van de bankrekeningen, alsook o.a. de geglobaliseerde waarde van de effectenrekeningen en de afkoopwaarden van spaar- en beleggingsverzekeringen melden aan het Centraal Aanspreekpunt (CAP), dat beheerd wordt door de Nationale Bank van België (NBB). In deze bijdrage ligt de focus op de verplichtingen van de Belgische levensverzekeraars om de CAP-databank te voeden.

L. VEREYCKEN, "Vanaf 2022 ook rekeningtegoeden in CAP-databank", *L&B* 2021, afl. 8, 3-4.

8. Equality without improvement? Blue-collar and white-collar workers on their occupational pensions.

The long-standing EU acquis of equal pay between male and female workers still proves to be a source of inspiration in the fight against discrimination, even in matters beyond the EU's competence. This article deals with differences in status between blue- and white-collar workers, which have been haunting many Member States even as technological progress erodes its justification. Although this ground was never protected by EU law, a case study of the Belgian unified status with regard to occupational pensions (the second pension pillar), clearly shows the impact of the jurisprudence of the CJEU. In line with this EU case law, there is no requirement to grant the most beneficial pension scheme to all employees, which could lead to equal, but nevertheless very modest occupational pensions. Based on the preliminary results, the researcher predicts that the Belgian unified status will have a positive effect on the number of blue- and white-collar workers affiliated to a pension scheme. It is, however, unlikely that the high level of benefits of the most generous pension schemes will be retained after harmonisation, considering the financial impact on the employer. It is therefore to be expected that the unified status will indeed lead to equal occupational pension schemes between blue- and white-collar workers, but fail to act as a lever to improve the quality of the second pension pillar in Belgium.

S. KNOOPS, "Equality without improvement? A case study of the impact of the Belgian unified status among blue-collar and white-collar workers on their occupational pensions", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 211-231.

9. Twee voorstellen rond de pensioenverdeling

Tijdens deze legislatuur werden wetsvoorstellen ingediend om te voorzien in de verdeling van pensioenrechten binnen een koppel. De auteurs van deze voorstellen herhalen daarmee een debat dat al jaren gaande is. Het regeerakkoord bepaalt ook dat: "*het principe van de splitsing van pensioenrechten zal worden bestudeerd*". De wens is om rekening te houden met het feit dat binnen een koppel één van de partners soms vrijwillig zijn arbeidstijd vermindert, of zelfs niet meer werkt om huishoudelijke taken uit te voeren, wat tot gevolg kan hebben dat de pensioenrechten dalen, of het nu gaat om een wettelijk dan wel een aanvullend pensioen.

F. DELOGNE, "Deux propositions de loi relancent au parlement le débat sur le partage des droits de pension au sein du couple – analyse", *For.Ass.* 2021, nr. 216, 137-146.

BUITENLANDSE RECHTSLEER

1. Proefschrift: fiscale Europeesrechtelijke aspecten van grensoverschrijdend pensioenverkeer

"Fiscale belemmeringen kunnen een belangrijke belemmering vormen voor de interne markt voor bedrijfspensioenvoorzieningen. Zijn er dergelijke belemmeringen in de Nederlandse fiscale wet- en regelgeving? Zo ja, in hoeverre zijn ze gerechtvaardigd en proportioneel en wat zijn mogelijke oplossingen om de ongerechtvaardigde of disproportionele belemmeringen weg te nemen?" Dit is de centrale vraagstelling in een recent verdedigd Nederlands doctoraal proefschrift. Centraal staat de Nederlandse fiscale wet- en regelgeving ten aanzien van werknemers en pensioenuitvoerders. Zijn er ongerechtvaardigde belemmeringen ten aanzien van grensoverschrijdende pensioenen? Als die er zijn, presenteert de auteur een oplossing om die belemmeringen weg te nemen. Hij richt zich tot de lidstaten van de Europese Unie (EU) en de landen die behoren tot de Europese Economische Ruimte (EER). Bij de beantwoording van de vragen zijn de volgende Europese vrijheden van belang: het vrije verkeer van werknemers (artikel 45 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)), de vrijheid van vestiging (artikel 49 VWEU), de vrijheid van dienstverrichting (artikel 56 VWEU) en het vrije verkeer van kapitaal (artikel 63 VWEU).

E. SCHOUTEN, "European tax law aspects of cross-border pensions - Fiscale Europeesrechtelijke aspecten van grensoverschrijdend pensioenverkeer, een onderzoek naar Nederlandse fiscale wet- en regelgeving betreffende werknemers en pensioenuitvoerders", Vrije Universiteit Amsterdam, 2021, 615 p.

Full download: [European tax law aspects of cross-border pensions](#)

2. Partnerpensioen: visie op het partnerpensioen in de toekomst (NL)

Er is onduidelijkheid rondom het partnerpensioen. Veel van de onduidelijkheid komt door het ontbreken van een uniform partnerbegrip waardoor ongehuwd samenwonenden onbewust niet verzekerd kunnen blijken te zijn voor partnerpensioen, door onbekendheid met het feit dat bij sommige regelingen zelf gekozen moet worden voor dekking van partnerpensioen en door onbegrip omtrent het eindigen van de dekking van het partnerpensioen op risicobasis bij beëindiging van de deelneming en bij scheiding. De ter internetconsultatie voorgelegde versie van het voorstel Wet toekomst pensioenen wil onduidelijkheid wegnemen en schrijnende gevallen van onverzekerd zijn voorkomen. De auteurs bespreken de voorstellen en geven een visie op de doeltreffendheid daarvan. Daarnaast constateren ze dat aan het voorgestelde uniforme partnerbegrip nog veel haken en ogen kleven, dat financiering van voortgezette dekking van het partnerpensioen na beëindiging van de deelneming uit het vermogen voor ouderdomspensioen tot een aanzienlijk verlies van dat ouderdomspensioen kan leiden en dat het vervallen van dekking bij scheiding van het op risicobasis vormgegeven partnerpensioen tot een revival van het pensioenverweer kan leiden.

E. LUTJENS, H.M. KAPPELLE, B. DIELEMAN, M.J.C.M. VAN DER POEL en E. SCHOP, "Partnerpensioen: visie op het partnerpensioen in de toekomst", *TPV* 2021, afl. 38.

3. Shaping the future of retirement: aspects of sustainability

As of 2021, the world is facing several crises that will greatly impact on the ways in which our societies are shaped. This article provides a brief overview of the trends and opportunities that the authors think are crucial for the area of pensions in the years to come.

H. VAN MEERTEN en J. VAN ZANDEN, "Shaping the future of retirement: Aspects of sustainability", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 200-210.

4. Inadequacies of regulations on supplementary pension plans in CEE countries

The supplementary occupational and individual pension systems in Central and Eastern European countries (CEE) are poorly regulated while their architecture is very complex. Law on supplementary pensions focuses on ensuring financial security of financial institutions, their liquidity and solvency, as well as on stimulating the development of additional pension protection understood as higher coverage and assets under management. The efficiency guarantees and cost limits have not been implemented and the profitability of such products for individual savers is rarely assessed. The analyses conducted on the regulation of voluntary old-age pension systems in Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Slovakia and The Czech Republic indicated the main inadequacies of the supplementary old-age provision offered. They relate to the lack of preliminary and regular product assessment, inadequacy of plan design, efficiency and costliness. The recommended changes relate to risk sharing, forms of pension benefits, limits on costs, information policy and transparency.

J. RUTECKA-GÓRA, "Inadequacies of regulations on supplementary pension plans in Central and Eastern European countries", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 232-246.

5. Environmentally friendly and socially responsible investment by pension funds

Worldwide pension funds, in their capacity as large institutional investors, are under increasing pressure to take social and environmental considerations into account in their investment decision-making process. The concepts Socially Responsible Investment (SRI) and Environmental Social Governance (ESG) are indeed ubiquitous in the current investment and pension community. This article aims to provide some insight into the conceptual relationship between SRI and ESG and its legal implications for the investment behaviour of private pension funds in the USA and the EU. Hence, the first part of the article gives some background to the distinct concepts of SRI and ESG. This leads to the finding that SRI goes one step further than ESG by prioritising moral or ethical considerations that may not be material to an investment's financial performance, whereas ESG functions as a guideline to enhance financial performance. The second part analyses the legal possibilities and constraints for responsible investment in American occupational pensions and the third part does the same for European occupational pensions. The article concludes with a summary and comparative overview of the American and European lessons.

L. DANIELS, Y. STEVENS en D. PRATT, "Environmentally friendly and socially responsible investment in and by occupational pension funds in the USA and in the EU", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 247-263.

6. How fiduciary duty law incentivizes investors to manage sustainability risks

The compatibility of Environmental, Social and Governance (ESG) risk management with the investment management requirements under the investors' fiduciary duties (FD) figures among the key questions in today's context of a rapid growth of sustainable investment strategies. Despite some legal developments, namely in Europe, investors still have no clear answer to this question, which leaves them inert in the face of these new, unconventional types of risk. The researchers explore the recent advancements in the EU and the US legal practice

with the objective to establish to what extent the FD actually requires investors to consider ESG risks in their investment management decisions. Through analysis, the researchers define a theoretical decision-making pattern for ESG risk management set by the current FD law as applied to investors and identify: 1) ESG risk materiality and 2) the effectiveness of ESG risk hedging as its fundamental elements. Then, the researchers design a theoretical representation of ESG risk materiality under the FD legal constraints and identify that the current FD law binds investors to assimilate ESG risks to financial risks; thus, their management is required only if they are financially material for investments. The researchers show that this principle equally applies to long-term ESG risks (like climate change); investors are incentivised to manage only those that are sufficiently financially material considering the applied hypothetical discount rate. Also, through the case study of a recent US ERISA ESOP lawsuit, the researchers reveal that risk aversion towards probability to successfully hedge material ESG risks could impede efficient risk management by incentivising investors not to hedge a material ESG risk, i.e. to breach their FD.

L. STRAKADONSKAYA, "How fiduciary duty law incentivises investors to manage sustainability risks", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 264-278.

7. Sustainable pensions, democratic governance and EU law

The quality of democracy in our economy depends on the governance of capital, but Europeans are still deprived of real voice over their retirement money: the single biggest source of capital in the 21st century. This paper outlines three major problems facing EU pensions: precarious retirement, escalating inequality, and mounting climate damage. These problems start with the places where we work, the institutions that control our retirement savings, and the votes on shares that come with them. The central argument is that pensions will only be sustainable once they are democratically, prudently and loyally governed. First, member states have wide experience with codetermination in capital funds, which can inform the basis of minimum standards in EU law for 'pension fund democracy'. Second, a growing number of investment rules draw upon Member States' fiduciary duties and standards for prudence or care; but, these do not yet codify the requirement that beneficiaries' environmental, social and governance preferences are followed. Third, votes on shares - bought with pension fund assets - are still being cast by banks and asset managers who manage 'other people's money'. This is a serious problem because banks and asset managers have interests that systematically conflict with the ultimate investors: they vote in companies on other people's money and, at the same time, sell financial products (e.g., pensions) to those companies. The problems are soluble with careful amendments to existing policy that ensure elected representatives of pension beneficiaries are the sole determinants of voting policies, with prudence and no conflicts of interest. A draft EU Directive, based upon emerging best practice, is proposed.

E. MCGAUGHEY, "Sustainable pensions, democratic governance and EU law", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 279-297.

8. A comparison of a Finnish and a Swedish public pension reserve fund: two paths to sustainability?

The role played by finance in allocating resources has become crucial in modern economies. Responsible Investing, i.e., the integration of non-financial criteria (such as environmental, social, and governance (ESG), negative/positive screening, and active ownership) into the investment process, has gained an important role. Does this apply to pension funds, too? This article compares two public pension reserve funds, one from Finland and one from Sweden, and describes their path towards responsible investments. The article shows that although having taken different paths, responsible investing has been clearly integrated into the investment process of both funds during

the last decades. In Finland, the role played by pension fund insiders has been remarkable. In Sweden, legislators have played an active and significant role in the process. The design of the pension system equally plays an important role in the overall process. In Sweden, cooperation is promoted in responsible investments. In Finland, pension system design fosters competition, thereby reducing cooperation in investments. This article adds more information on the scarce comparative research on public pension reserve funds.

N. VÄÄNÄNEN, "Two different paths to sustainability? A comparison of a Finnish and a Swedish public pension reserve fund", *EJSS* 2021, vol. 23, afl. 3, 298-317.

9. Pensions at a Glance 2021

The 2021 edition of Pensions at a Glance highlights the pension reforms undertaken by OECD countries over the past two years. Moreover, the special chapter focuses on automatic adjustment mechanisms in pensions systems in OECD countries, discusses the usefulness and limitations of these policy instruments, and suggests ways to improve them in order to enhance the capacity of pension systems to fulfil their objectives. This edition also updates information on the key features of pension provision in OECD and G20 countries and provides projections of retirement income for today's workers. It offers indicators covering the design of pension systems, pension entitlements, the demographic and economic context in which pension systems operate, incomes and poverty of older people, the finances of retirement-income systems and private pensions.

OECD, "Pensions at a Glance 2021", december 2021, beschikbaar onder: <https://www.oecd.org/publications/oecd-pensions-at-a-glance-19991363.htm>.

FSMA – FINANCIAL SERVICES AND MARKETS AUTHORITY

1. Feedback statement over de informatie die een pensioeninstelling verschaft via de pensioenfiche

De FSMA heeft een onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de pensioenfiches verbonden aan een VAPZ-overeenkomst. Het onderzoek ging hierbij niet alleen na of de pensioeninstellingen alle relevante wettelijke voorschriften naleefden, maar probeerde ook een aantal goede en slechte praktijken in kaart te brengen zodat deze gedeeld kunnen worden met de sector. De belangrijkste vaststellingen, evenals de verplichtingen en aanbevelingen die de FSMA geformuleerd heeft naar aanleiding van dit onderzoek, werden gebundeld in een onderzoeksverslag dat terug te vinden is op de website van de FSMA.

FSMA, "Feedback statement over de informatie die een pensioeninstelling verschaft via de pensioenfiche", oktober 2021, beschikbaar onder: <https://www.fsma.be/nl/news/feedback-statement-over-de-informatie-die-een-pensioeninstelling-verschaft-de-pensioenfiche>.

2. Sectorverslag: inspecties onafhankelijke werking van de actuariële functie bij IBP's

Een IBP moet de verantwoordelijken voor haar sleutelfuncties en hun eventuele medewerkers in staat stellen om hun taken op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen. Om de naleving van deze wettelijke verplichting in de praktijk na te gaan, heeft de FSMA een inspectiecampagne gevoerd. De inspecties waren gericht op het onderzoek van de onafhankelijke werking van de actuariële functie alhoewel die problematiek ook bij andere sleutelfuncties kan voorkomen. De FSMA heeft de bevindingen van deze inspectiecampagne in een globaal sectorverslag gebundeld. De FSMA geeft in dit verslag ook meer toelichting bij de kwalificatie van het

belangenconflict in het kader van de uitoefening van de actuariële functie en van andere werkzaamheden door perso(o)n(en) die de actuariële functie vervul(t)(len). Verder formuleert de FSMA een aantal goede praktijken en verbeterpunten.

FSMA, “Sectorverslag- Inspecties onafhankelijke werking van de actuariële functie bij IBP’s”, oktober 2021, beschikbaar onder: <https://www.fsma.be/nl/news/sectorverslag-inspecties-onafhankelijke-werking-van-de-actuariële-functie-bij-ibps>.

3. De tweede pensioenpijler in beeld 2021

De FSMA publiceert jaarlijks een aantal kerngegevens over het aanvullend pensioen van werknemers en zelfstandigen. De jongste editie van ‘De tweede pensioenpijler in beeld’ bevat de pensioengegevens op datum van 1 januari 2021. Het jaarlijks sectoroverzicht van 2021 is beschikbaar op de website van de FSMA.

FSMA, “De tweede pensioenpijler in beeld – overzicht 2021”, november 2021, beschikbaar onder: <https://www.fsma.be/nl/news/de-tweede-pensioenpijler-beeld-overzicht-2021>.

4. Minnelijke schikkingen over individuele pensioentoezeggingen

De WAP heeft als doel het aanvullend pensioen voor zoveel mogelijk werknemers toegankelijk te maken. Daarom is de toekenning van een individuele pensioentoezegging aan strikte voorwaarden onderworpen. Zo mogen werkgevers een individuele pensioentoezegging enkel toestaan als ze voor al hun werknemers een aanvullend pensioen voorzien. Voorts is het toekennen van een individuele pensioentoezegging in de 36 maanden voor de pensionering van een werknemer verboden. Dit verbod geldt sinds 2016 en is bedoeld om het oneigenlijk gebruik van een individuele pensioentoezegging te bemoeilijken.

Onderzoek van de FSMA bracht aan het licht dat zes ondernemingen dat verbod niet hebben nageleefd. Ze kenden werknemers die in 2019 met pensioen gingen een individuele pensioentoezegging toe. Het onderzoek van de FSMA mondde uit in minnelijke schikkingen. De minnelijke schikkingen bestaan uit betalingen voor een totaalbedrag van 6.555,44 euro. Zoals bepaald in de WAP is dat bedrag gelijk aan 35 procent van het opgebouwde pensioenkapitaal van de betrokken werknemers. Daarnaast is ook de nominatieve publicatie van de minnelijke schikkingen op de website van de FSMA voorzien.

FSMA, “Minnelijke schikkingen over individuele pensioentoezeggingen”, november 2021, beschikbaar onder: <https://www.fsma.be/nl/news/minnelijke-schikkingen-over-individuele-pensioentoezeggingen-0>.

INTERNATIONAL UPDATE

1. Greece approves new Mandatory Individual Account Program

Greece's pension system consists of main and auxiliary pension programs. The main program includes a universal component (national pension) for permanent residents of Greece and an earnings-related social insurance component for employed persons in industry, commerce, and related occupations; self-employed persons; agricultural workers; public-sector employees; and certain other categories of persons. The auxiliary programs are linked to the main programs and share most of the same eligibility criteria.

On September 2, Greece's parliament approved a law creating the Hellenic Auxiliary Pensions Defined Contribution Fund (TEKA), a new mandatory individual account program for those who join the workforce for the first time on or

after January 1, 2022. TEKA will replace the current supplementary pension program—the Unified Auxiliary Social Security and Lump Sum Benefits Fund (ETEAEF)—a mandatory notional defined contribution program. Workers currently covered by ETEAEF who are younger than 35 on January 1, 2022, have the option of transferring to TEKA from January 1, 2022, to December 31, 2022; those who are aged 35 or older on January 1, 2022, must remain in ETEAEF. According to the government, the reform has four main objectives: (1) making the pension system more sustainable in the face of rapid population aging caused by low fertility rates and rising life expectancy; (2) increasing retirement savings, which will be invested in the Greek economy and thereby boost the country's economic growth; (3) improving future pensions for younger workers; and (4) restoring public confidence in the pension system.

Key provisions of TEKA include:

- **Contribution rates:** Contribution rates are the same as those under ETEAEF. Employees and employers each contribute 3.25 percent (declining to 3 percent in June 2022) of monthly earnings/payroll up to € 6,500 (US\$7,540; increasing to € 6,630 [US\$7,690] on January 1, 2022).
- **Qualifying conditions:**
 - Old-age pension: To receive an old-age pension, a participant must generally reach the normal retirement age of 67 and have at least 15 years of contributions. For participants with less than 15 years of contributions, a lump-sum benefit is paid. Participants with 12 to 14 years of contributions may purchase missing years of contributions to qualify for a pension.
 - Disability pension: A participant must meet the qualifying conditions for the social insurance disability pension, including having at least a 67 percent assessed level of disability and meeting a contribution requirement that varies based on age and disability onset.
 - Survivor pension: A pension is paid to eligible survivors, including certain widow(er)s, divorced spouses, and dependent children and stepchildren.
- **Benefit payments:**
 - Old-age pension: For participants with at least 15 years of contributions, a lifetime annuity is paid based on the participant's account balance at retirement. For those with less than 15 years of contributions, a lump-sum benefit of total employee and employer contributions (adjusted for inflation and not including any investment returns) is paid.
 - Disability pension: The disability pension is based on the participant's account balance. If the account balance is less than the amount that would have accumulated for a participant with 15 years of contributions and earnings equal to the statutory minimum wage, the government covers the difference through general revenues.
 - Survivor pension: The survivor pension is based on the deceased's account balance or the old-age or disability pension the deceased received if a pensioner at the time of death. As with the disability pension, the government will top up the account balance—provided the deceased was still insured and working at the time of death—if it is less than the amount that would have accumulated in the case of a participant with 15 years of contributions and earnings equal to the statutory minimum wage.
- **Minimum guarantee:** The government guarantees a minimum benefit equal to the participant's total employee and employer contributions (adjusted for inflation).

- *Investment options:* Participants may choose to invest in one of three investment profiles with varying degrees of risk: conservative, balanced, and aggressive. Participants may change investment profiles once every 3 years.

[SSA, International Update, oktober 2021](#)

2. Moldova increases public pensions

Moldova's public pension system consists of a social insurance program financed through employer and employee contributions, and a social assistance program financed by the government. The social insurance program covers employed persons, agricultural workers, certain self-employed persons, and most civil servants, and the social assistance program covers residents of Moldova. The normal retirement age for both programs is 63 for men and 59 and 6 months for women (decreasing to 62 for men and 57 for women on January 1, 2022).

Effective October 1, Moldova amended the country's social insurance law to substantially increase social insurance and social assistance pensions. These increases are intended to provide additional financial support to many of Moldova's neediest residents, especially during the COVID-19 pandemic. Although Moldova has experienced significant economic growth over the past two decades, the World Bank estimates that the country's economy contracted by 7 percent in 2020 and that 13.7 percent of its population lived in absolute poverty (defined as living on less than US\$5.50 a day, adjusted for purchasing power parity) in the same year. The government expects the pension increases to benefit around 428,000 pensioners at a cost of around 521 million lei (US\$29.7 million) for the remainder of 2021 and 2.1 billion lei (US\$119.5 million) in 2022.

The amendments' provisions that increase old-age pensions include:

- Raising the minimum old-age pension: The minimum monthly old-age pension for individuals with at least 34 years (men) or 32 years and 6 months (women) of coverage (the minimums for a full pension) increased from 1,188.05 lei (US\$67.63) to 2,000 lei (US\$113.86). For individuals not entitled to a full pension but who have at least 15 years of coverage (the minimum for a partial pension), the minimum monthly pension is proportionally reduced for each year of coverage less than the amount required for a full pension, but it cannot be less than 1,000 lei (US\$56.93, or 50 percent of the full amount). According to the government, around 183,000 pensioners receiving full pensions will receive an average increase of 366 lei (US\$20.84) to their pensions, while around 125,000 pensioners receiving partial pensions will see an average increase of 398 lei (US\$22.66).
- Increasing the social assistance old-age pension: The monthly social assistance old-age pension paid to retirees who do not qualify for the social insurance old-age pension increased from 594.03 lei (US\$33.82) to 1,000 lei (or 50 percent of the full minimum old-age pension under the social insurance program).
- Indexing benefits: In addition to base increases to the minimum and social assistance old-age pensions, all social security benefits increased by 3.86 percent on October 1 under a new indexation method adopted in March. Under this new method, benefits are adjusted on April 1 and October 1 of each year based on the average change in inflation in the previous 3 calendar years (for the April adjustment) or the first 6 months of the current year (for the October adjustment). Previously, social security benefits were adjusted on April 1 and October 1 each year based on changes in inflation in the last 6 months of the previous calendar year (for the April adjustment) or the first 6 months of the current year (for the October adjustment).

[SSA, International Update, oktober 2021](#)

3. Italy announces early retirement changes

Italy's old-age pension system consists of the NDC program, a legacy social insurance program (closed to new enrollees in 1996), and income-tested social assistance programs. To qualify for an NDC or social insurance old-age pension, an individual must generally have reached the normal retirement age and have at least 20 years of contributions. Under normal rules, early retirement is possible (1) at any age with at least 42 years and 10 months (men) or 41 years and 10 months (women) of contributions, or (2) for individuals first insured on or after January 1, 1996, at age 64 with at least 20 years of contributions if the insured's notional account balance is sufficient to provide a monthly pension above a certain amount. Retirees who do not qualify for an NDC or social insurance pension and have resided in Italy for at least 10 consecutive years may qualify for an old-age social allowance if their annual incomes are below certain limits. In addition, low-income pensioners may qualify for a pension supplement at age 70 (age 60 if disabled or age 65 if certain contribution requirements are met).

On November 11, Italy's cabinet released the final version of its 2022 Budget Law, which includes provisions that modify several early retirement options under the country's notional defined contribution (NDC) pension program. In particular, the changes extend the options' effective period by 1 year to the end of 2022, raise a key age requirement, and relax certain eligibility rules for unemployed persons and workers in arduous occupations. These changes still require parliamentary approval, which is expected by year's end. The government introduced these early retirement options in 2017 and 2019 to help ease the transition to a higher normal retirement age (currently age 67) and open up jobs for younger residents. However, as Italy's public pension expenditures have continued to rise because of population aging, the government is seeking to increase the average age at which workers retire. According to OECD, Italy spends around 15.6 percent of its gross domestic product on public pensions, which is the highest share among the organization's 38 member countries.

The new provisions affect the following early retirement options:

- *Quota 100*: Currently, an individual can claim an old-age pension if the sum of their age and years of contributions is at least 100. In addition, the earliest an individual can retire under this option is age 62 with 38 years of contributions. However, under the amended rules effective in 2022, the minimum age-contribution sum will be 102, and the minimum retirement age will be 64 (with 38 years of contributions).
- *Women's option (Opzione donna)*: This option allowing women with at least 35 years of contributions to claim an old-age pension as early as age 58 (if employed) or age 59 (if self-employed) will remain available through 2022. (There is still a 12-month [if employed] or 18-month [if self-employed] waiting period for benefit payments to begin under this option.)
- *Welfare-based early retirement (APE Sociale)*: This option allowing certain unemployed persons, persons with disabilities, caregivers, and hardship workers with at least 30 years of contributions (36 years for hardship workers) to claim an old-age pension as early as age 63 will remain in effect through 2022. In addition, the amended rules will make it easier for unemployed persons and hardship workers to qualify by eliminating the 3-month waiting period for unemployed persons and expanding the list of occupations classified as arduous.
- *Early retirement for employees of distressed firms*: In 2022 and 2023, employees of distressed small and medium-sized firms who are aged 62 or older will be able to claim an old-age pension. (The government will announce additional details for this option in the coming months.) Currently, early retirement is only available to employees of larger firms undergoing restructuring.

GELEZEN IN HET BELGISCH STAATSBAD

Koninklijk besluit van 27 oktober 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 21 juni 2021, gesloten in het Paritair Comité voor de metaal-, machine- en elektrische bouw, betreffende de solidariteitstoezegging aanvullend pensioen tijdelijke werkloosheid "Coronavirus" (BS 29 november 2021);

Koninklijk besluit van 12 oktober 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 10 mei 2021, gesloten in het Paritair Comité voor de gezondheidsinrichtingen en -diensten, betreffende de sectorale pensioentoezegging voor het jaar 2020 voor de federale gezondheidssectoren (BS 17 november 2021);

Koninklijk besluit van 21 september 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 15 juni 2021, gesloten in het Paritair Subcomité voor de Vlaamse sector van de beschutte werkplaatsen, de sociale werkplaatsen en de maatwerkbedrijven, betreffende de sectorale pensioentoezegging voor het jaar 2020 (BS 15 oktober 2021);

Koninklijk besluit van 19 september 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 14 december 2012, gesloten in het Paritair Subcomité voor de beschutte werkplaatsen van het Waalse Gewest en van de Duitstalige Gemeenschap, betreffende het stelsel van werkloosheid met toeslag van het fonds voor bestaanszekerheid op 58 jaar voor werknemers in de beschutte werkplaatsen in de Duitstalige Gemeenschap (BS 20 oktober 2021);

Koninklijk besluit van 19 september 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 18 januari 2021, gesloten in het Paritair Comité voor de bedienden uit de voedingsnijverheid, tot wijziging van de collectieve arbeidsovereenkomst van 19 oktober 2020 (registratienummer 162714/CO/220) tot vervanging van de collectieve arbeidsovereenkomst van 16 december 2019 tot vervanging van het pensioenreglement en het solidariteitsreglement (156937/CO/220) (BS 8 oktober 2021);

Koninklijk besluit van 12 september 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 5 oktober 2017, gesloten in het Paritair Subcomité voor de beschutte werkplaatsen van het Waalse Gewest en van de Duitstalige Gemeenschap, betreffende het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage (SWT) op 58 jaar in 2017 en op 59 jaar in 2018 met een loopbaan van ten minste 40 jaar in de Duitstalige Gemeenschap (BS 15 oktober 2021);

Koninklijk besluit van 29 augustus 2021 waarbij algemeen verbindend wordt verklaard de collectieve arbeidsovereenkomst van 10 mei 2021, gesloten in het Paritair Comité voor de bedienden der metaalfabrikatennijverheid, tot wijziging van de statuten van het "Sociaal Fonds voor de bedienden metaal - Fonds voor bestaanszekerheid" (BS 9 november 2021);

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 2 oktober 2021 tot toekenning aan de Brusselse gemeenten van een dotatie van 22.500.000,00 EUR houdende uitvoering van het sectoraal akkoord 2021-2025 (protocolakkoord 2021/1 van 20/09/2021) betreffende de loonsverhoging van het personeel van de gemeenten, de OCMW's, de verenigingen gevormd overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk XII van de organieke wet van 8 juli 1976 op de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn waarvan de raad van bestuur uit OCMW's bestaat, en de Berg van Barmhartigheid en meer in het bijzonder door de verhoging van de loonschalen van de niveaus D en E en door de toekenning van pensioensteun per voltijds equivalent (VTE), voor het dienstjaar 2021 (BS 21 oktober 2021).

WOORDJE VAN DE OMBUDSMAN

Correcte toepassing fiscale en sociale inhoudingen op ambtenarenpensioenen bij overlijden echtgenoot

Een gehuwde gepensioneerde heeft een ambtenarenpensioen van 4028,78 euro bruto per maand. Op dit pensioen wordt de schaal “met gezinslast” toegepast voor wat betreft de bedrijfsvoorheffing, solidariteitsbijdrage en de ZIV-bijdrage. Zijn echtgenote overlijdt begin december 2019. Tijdens alle besloemingen die deze moeilijke tijd met zich meebrengt wordt hem – althans zo verwoordt betrokkene het in zijn klacht – door de FPD meegedeeld dat de aanpassing van de betaling van zijn pensioen aan zijn nieuwe toestand automatisch zal verlopen. Hij merkt in januari 2020 dat dit niet het geval is aangezien hij nog steeds hetzelfde netto pensioenbedrag ontvangt. Hij doet hierover zijn beklag bij de FPD op 24 januari 2020. Nadien verneemt hij dat de aanpassing toch niet automatisch zal plaatsvinden. Hij moet een afschrift van de overlijdensakte overhandigen aan de FPD. Dit doet hij op 6 februari 2020. Wanneer in maart 2020 de bedrijfsvoorheffing nog steeds niet is aangepast, dient hij een klacht in bij de Ombudsman Pensioenen. De pensioengerechtigde heeft immers schrik dat hij vanaf het aanslagjaar 2021 bij de definitieve vaststelling van de belastingaanslag een groot bedrag zal moeten bijbetalen.

De Ombudsman Pensioenen stelt vast dat de gepensioneerde fiscaal als alleenstaande dient beschouwd te worden vanaf 1 januari 2020 waardoor de in te houden bedrijfsvoorheffing op zijn pensioen dient verhoogd te worden met 456,66 euro per maand (aanpassing van de bedrijfsvoorheffing naar schaal I). Gezien de hoogte van zijn pensioen bleef de inhouding van de ZIV- en solidariteitsbijdrage identiek. De Ombudsman stelt vast dat de FPD van het overlijden via de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) op 12 december 2019 wel degelijk een melding kreeg. Maar de wetgeving bepaalt nog steeds dat in de sector van de overheidspensioenen elke wijziging van burgerlijke stand gemeld moet worden door de betrokkenen. Zo stelt artikel 8 van het koninklijk besluit van 16 juli 1998 dat “*de beslissing waarvan de sociaal verzekerde kennis wordt gegeven preciseert dat de aanvrager ertoe gehouden is aan de beheerinstelling het volgende mee te delen: 1° iedere wijziging inzake burgerlijke staat;(...)*”. Dit is niet het geval voor werknemers- en zelfstandigenpensioenen. Artikel 21quater van het koninklijk besluit van 21 december 1967 stelt dat de gepensioneerde ervan vrijgesteld is de FPD op de hoogte te brengen van elke wijziging van identificatiegegevens uit het rijksregister voor zover hij deze wijziging heeft meegedeeld bij de bevoegde gemeentelijke administratie. Na tussenkomst van de Ombudsman past de FPD de bedrijfsvoorheffing aan. De FPD deelde aan de Ombudsman mee dat na de automatische signalering van het overlijden via de KSZ er voor de aanpassing van de bedrijfsvoorheffing nog steeds een manuele tussenkomst van een medewerker vereist is. Deze aanpassing was na 5 maanden nog steeds niet gebeurd.

De Ombudsman pleit ervoor dat zowel de fiscale als de sociale inhoudingen automatisch en sneller aangepast worden voor alle pensioenen na een overlijden van de echtgenoot. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het “*only once principle*” verwoord in de wet van 5 mei 2014. Volgens dit principe moet zo veel mogelijk hergebruik worden gemaakt van gegevens die reeds beschikbaar zijn in de authentieke bron. De FPD heeft gehoor voor deze oproep en onderzoekt de mogelijkheden om deze aanpassingen door te voeren. De Ombudsman is zich ervan bewust dat dit een snellere daling van het netto-pensioenbedrag tot gevolg heeft, doch anderzijds kan hierdoor een mogelijks gevoelige bijbetaling bij de belastingaanslag vermeden worden.

Leergang Pensioenrecht
2021 - 2022

Nummer 2 jaargang 16, afgesloten op 18 december 2021

Deze nieuwsbrief is verbonden aan de bijzondere leergang pensioenrecht en wordt in functie van recente ontwikkelingen opgesteld. Het doel is de studenten en geïnteresseerden te informeren over de allerlaatste ontwikkelingen in het pensioenrecht. Reacties zijn welkom aan yves.stevens@kuleuven.be of leergangpensioenrecht@law.kuleuven.be.

De nieuwsbrief “Leergang pensioenrecht” is erkend als juridisch tijdschrift in de zin van artikel 280,5° van het wetboek der registratie, hypotheek en griffierechten – erkenningsnummer E.L. 911/1021/135.